

3833/733

РОВИНЗОНЪ.

160 p

~~3833~~ / 33

06

МАЛЫЙ РОБИНЗОНЪ

выданный для молодѣжи заходомъ и коштомъ

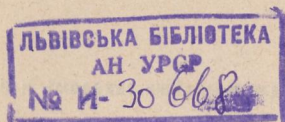
„Руского товариства педагогичного у Львовѣ“.

(ЗЪ 6 ОБРАЗКАМИ). бр.

Цѣна 40 кр.

ЛВОВЪ 1888.

Зъ друкарнѣ Товариства имени Шевченка
пѣдъ зирьдомъ К. Беднарского.

Ухвалою В. ц. к. Ради шк. кр. зъ дня 23. червня 1888.
ч. 6.389 зачислено мѣж книжки, призволені для бібліотекъ
шкѣльныхъ и на нагороды пильности.

Можна одстати въ „Рускѣмъ товариствѣ педагогическѣмъ у Львовѣ“ або въ книгарни Ставропигійскѣй.

4 Билет

ПЕРЕДНЕ СЛОВО.

Ще въ роцѣ 1719. англійскій писатель Данило Дифо (Defoe) оголосивъ друкомъ въ двохъ спорыхъ томахъ довезный рядъ повѣстокъ про жите, подорожѣ и пригоды **Робинзона Крузое**. Водъ того часу въ протягу 169 рокѡвъ переведено сесѣ дуже цѣкаві повѣстки майже на всѣ европейскіи языки.

Але зъ часомъ зачали люде выдумувати, що спосбѣ представленя, якій обравъ Дифо, не цѣлкомъ вѣдповѣдає образованю малои дѣтворы, позаякѣ его Робинзонъ надто обемистый; ще важнѣйшій роблено ему той закидъ, що его географичніи описы краѣвъ заморскихъ вже застарѣли, а звѣстки зъ исторіѣ натуральной декуда неправдиві. Оденъ и другій закидъ суть въ значнѣй части оправданіи, передовсѣмъ тому, що наука географіѣ и исторіѣ натуральной власне въ нашѡмъ вѣцѣ поступила дуже напередъ.

Задля тыхъ то причинъ приятелѣ молодѣжи яли ся споруджувати иншіи выданя Робинзона; особливо звѣсний нѣмецкій писатель и приятель молодѣжи Якимъ Боіомиръ Кампе (Joachim Heinrich Campe) заслуживъ ся на тѡмъ поли дуже, а крѡмъ Робинзона пустилъ вѡнъ въ свѣтъ ще до сто иншихъ повѣстокъ для дѣтей.

Кампе переименовавъ значно давнѣйшого Робинзона и назвавъ его: Робинзонъ молодшій, котрый до сего часу выйшовъ щось въ 80 выданяхъ; мѣжь ними суть и довшій и коротшій, такі якъ се наше выдане. Робинзонъ нѣмецкій рѣжнить ся вѣдь своего старшого брата англійского ще и тымъ, що Кампе выбравъ способъ представлєня морализуючій, або инакше сказавши поучаючій.

Пѣсля тыхъ двохъ выданъ споруджувано опѣсля найрѣжнороднѣйшій выданя, коротшій и довшій, якъ кому подобалось; позмѣнювано и рѣчь саму и способъ представлєня, бо коли до однихъ введено діялогъ (розмову), то для другихъ принято стиль оповѣданя; ще инші задержали такой первѣсну англійску форму, т. є. въ нихъ оповѣдає самъ Робинзонъ вѣдь початку до кѣнця всею, що бачивъ и що робивъ, та що зазнавъ. Въ той способъ переробивъ Робинзона для молодѣжи польскои Володиславъ Анчиць, и се єсть найлѣпше выдане польске.

Наше выдане споряджене пѣсля иллюстрованого нѣмецкого выданя стутгарского, хочъ въ дечѣмъ рѣжнить ся одно вѣдь другого; такъ передовсѣмъ уважалисьмо конечнымъ выяснити всѣ слова, друковані розстрѣлєнными литерами, якъ Гамбургъ — Лондинъ и всѣ инші.

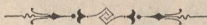
Вправдѣ єсть вже и въ нашій литературѣ одєнь Робинзонъ и другій, однакожь коли пускаємо въ свѣтъ ще друге выдане, значно вѣдрѣжняюче ся вѣдь першого, не боимо ся цѣлкомъ закиду, щобъ того було за богато. Яка цѣль єсть нашего выданя, вказують вже образки, если не цѣлый способъ переведєня тогожь. Наколи письму приїде въ помѣчь штука малярска, або наколи перечитане скрѣпити ся ще образкомъ, оно и инакше понимає ся и въ памяти довше зѣстане; але

що найважнѣйше то те, що ладнї образки подають ще и тоту користь що хочь бы то и якїй бувъ дрѣбненькїй читатель. або хочь бы то и яка була маленька читателька, они доберуть собѣ и паперу и оловця, а вѣдь бѣды бодай углика, иншого стане и на фарбы, та стануть собѣ рисувати та малювати.

Бо и кѣлькожь то талантовъ крые ся въ тѣй дрѣбнотѣ?! Кѣлькожь то людей дѣйшло тымъ способомъ до значѣня, а навѣть и до славы?!

У Львовѣ, 2. червня 1888.

К. Л.

З м ѣ с т ь.

	Сторона
Передне слово	III
I.	
Робинзонъ покидає родичѣвъ	1
II.	
Робинзонъ въ дорозѣ до Бразилїѣ	4
III.	
Робинзонъ на самотнѣмъ островѣ	7
IV.	
Робинзонъ знаходить новыхъ товаришѣвъ	13
V.	
Робинзонъ вертає до вѣтчины	22
Поясненя	25

I.

Робинзонъ покидае родичѣвъ.

Въ Гамбургѣ живѣ въ дуже давныхъ часахъ купецъ, що называвъ ся **Робинзонъ**. Бувъ у него жвавый сынъ, але въ тѣмъ бѣда, що пустый хлопецъ не оказывавъ охоты научити ся чогось доброго. До книжокъ школьныхъ чувъ завше велику вѣдразу, а склепъ вѣтця, хочъ и якъ просторый, бувъ для него за тѣсный; его душа рвалась въ далекій та широкій свѣтъ и вѣнъ не думавъ о нѣчѣмъ бѣльше, якъ тѣлько о синѣмъ мори и о золотыхъ горахъ въ чужихъ краяхъ. Що дня докучавъ вѣнъ родичамъ, абы его пустили въ широкій свѣтъ; але отецъ говоривъ завсѣды: „Що жъ ты пѣчнешъ въ далекихъ краяхъ? Ты маешъ вже майже сѣмнайцять лѣтъ, але промарнувавесь ихъ по бѣльшой части въ бездѣльности; хто на чужинѣ хоче шукати щастя, той мусить щось умѣти; инакше пропаде, якъ руда мышъ. Научижь ся отже напередъ чогось доброго, а опѣсля будешь мати ще завше досыть часу пустити ся въ свѣтъ“.

Молодый Робинзонъ чувъ теѣ добре, що рада вѣтця справедлива, однакожь за кождымъ разомъ забувавъ о

нѣй чимъ скорше, та пустувавъ опѣсля такъ само, якъ давнѣйше.

Одного разу проходжувавъ ся молодой вѣтрогонъ якъ звычайно понадъ пристанею и придивлявъ ся, якъ по корабляхъ вештали ся моряки; оденъ зъ нихъ, его знакомый, натякнувъ ему, щобъ зъ нимъ поѣхавъ до Лондину; — „въ трехъ тыжняхъ вернемо назадъ“, сказавъ вѣнъ.

„Гей же брате, — закликавъ легкодушный Робинзонъ — я поѣду зъ вами, тѣлько сѣдаймо чимъ скорше на корабель“.

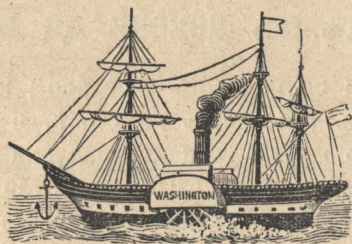
Оба приятелѣ побѣгли сейчасъ на покладъ корабля, котрый небавкомъ пустивъ ся на широке море. Плавба була зразу чудова; однакожь, коли вже були далеко на отвертѣмъ мори, зрвала ся така хуртовина, що корабель затопивъ ся, и люде тѣлько тымъ способомъ спасли ся вѣдъ смерти, що надплывъ иншій корабель, котрый ихъ забравъ и щасливо завѣзъ до Лондину.

Ту въ тѣмъ великомъ мѣстѣ забувъ молодой Робинзонъ скоро о страшномъ небеспеченьствѣ, въ якѣмъ находивъ ся, а и вѣтчина доперва тодѣ пришла ему на гадку, якъ вже шельюга при души не було. Вѣнъ звѣдувавъ ся за кораблемъ, котрый бы его вѣдвѣзъ назадъ до Гамбурга, але нѣ оденъ не вертавъ тамтуда, а тѣлько всѣ ладили ся въ иншу дорогу. И щожъ мавъ вѣнъ теперь почати посередъ чужихъ людей, та не маючи чимъ до завтра дожити?

Въ тѣмъ клопотѣ познакомивъ ся вѣнъ зъ капитаномъ корабля португальского; сей выбиравъ ся въ дорогу до Бразиліѣ, а що потрѣбувавъ службы, взявъ Робинзона бесплатно. Робинзонъ наслулавши ся вже доси дуже богато о скарбахъ Бразиліѣ, приставъ

радо на той зазывъ, тымъ бѣльше, що и такъ не мавъ що робити, а передъ родичѣвъ нѣяково було єму явити ся; не надумуючи ся отже пѣйшовъ чимъ скорше на корабель португальскій и гейже жваво пустили ся до Бразиліѣ.

Але яка то була плавба, почуємо дальше.

II.

Робинзонъ въ дорозѣ до Бразиліѣ.

Зразу вела ся подорожъ щасливо ; корабель мчавъ ся по водѣ мовъ той лебѣдъ по ставѣ, а вѣтрила буяли и шелестѣли по жерткахъ и друкахъ, на котрыхъ були порозвѣшувані ; нѣчого бѣльше не було чути, тѣлько воду, що хлюпотѣла пѣдъ дномъ корабля. Куда окомъ глянути, нѣчого не було видко, тѣлько воду та сине море, та ясне, голубе небо ; вѣдъ часу до часу перелетѣла мев а ; цѣла залага спочивала по каютахъ, а лишень тѣ моряки, що тримали сторожу, не маючи чога сторожувати, забавлялись весело, гуторячи собѣ то о сѣмъ, то о тѣмъ. Тожъ само Робинзонъ бувъ щасливый та тѣшивъ ся, якъ корабель выгойдувавъ ся по синѣмъ мори, хочъ при тѣмъ не минула и его хороба морска. Минули вже островъ Мадейру и весело плыли до своѣхъ цѣли. Въ тѣмъ одной днини зѣрвалася така страшна буря, неначебъ всьо горѣ коренемъ перевернути хотѣла ; громы дудѣли, блискавицѣ миготѣли, але свѣта божого не було видко ; чорна пѣтьма залягла доокола ; море зачало гудѣти и ревѣти, клетотѣти и пѣнитись ; корабель стогнавъ та подававъ ся то на сей бѣкъ то на той ;

аж тутъ неначе гора надсунула така величезна филя, що кораблемъ то въ гору підкидала, то зновъ въ глубину моря зануряла; корабель трѣщавъ та клавъ ся то на оденъ бѣкъ то на другій; хуртовина тота тревала черезъ шѣсть днѣвъ и загнала корабель въ такій свѣты, що самъ керманичъ не знавъ, де обертають ся. Доперва семого дня роздавъ ся окликъ: Суша! Суша! Земля! Земля! Всѣ выбѣгли на покладъ корабля, щобы пересвѣдчити ся, яка ихъ доля; но въ тѣй самѣй хвилѣ ударивъ корабель о остру скалу, почѣмъ не було нѣчого бѣльше чути, якъ тѣлько: „мы потапаемъ! спасай ся, хто може!“ Всѣ кинули ся до спущеной чайки, але чайка перевернула ся и всѣ знайшлись въ глубинѣ моря. Такожъ Робинзонъ затонувъ, але филя понесла его зъ собою и кинула нимъ такъ тяжко о берѣгъ, що вѣнъ лежавъ довнїй часъ безъ памяти. Отямивши ся и пересвѣдчивши ся, що находить ся на суши, уклѣкъ и подякувавъ зъ щирого сердца Господу Богу за своє чудесне спасене. Теперъ доперва пригадавъ собѣ свое легководшне поступованѣ зъ родичами, та посередѣ найтяжшихъ докорѣвъ и заливаючи ся горячими слезами постановивъ собѣ стати ся чеснымъ и пожиточнымъ чоловікомъ.

Утихомиривши ся, учувъ вѣнъ страшну жажду; якъ на те побачивъ недалеко жерело, зъ котрого бухала чиста струя воды. Вправдѣ бувъ вѣнъ и голоднїй, але изъ страху забувъ про голодъ; натомѣсть бажавъ дуже спочинку. Но дежъ мавъ вѣнъ нѣчь провести? Вѣнъ не знавъ навѣтъ, де обертає ся; тажъ той край, въ котрѣмъ теперъ перебувавъ, могли замешкувати дикї люде и хищнї звѣрята! И однї и другї могли на него напасти кождої хвилѣ! Отсѣ страшнї здогады томили его безустанно. Но будь що буде якїсь нѣчлѣгъ му-

сѣвъ собѣ придбати; роздумуючи и сюды и туды, зробивъ вѣнь такъ, якъ птицѣ небеснѣ роблять: вѣнь сѣвъ на галузи розлогого дерева, оперъ ся о пень, вѣдмовивъ щиро вечѣрню молитву и заснувъ спокѣйно.

Скоро засвѣтало, злѣзъ зъ дерева, щобы роздобути деякою поживы, бо и голодъ зачавъ вже ему доскулювати. На дооколѣшныхъ деревахъ не добачивъ нѣякихъ овоцѣвъ, а и на земли не було нѣчого иншого, якъ тѣлько трава и пѣсокъ, пѣсокъ и трава; пустивъ ся отже долѣ берегомъ, и ту знайшовъ кѣлька острѣгъ, котрыми яко тако вѣдъ бѣды мѣгъ заспокоювати свѣй голодъ. Но вѣдъ теперъ почавъ журити ся, дебы ту голову склонити и де бы мешкати. Посередѣ тыхъ думокъ, вѣйшовъ на високу гору, а коли зъ неи почавъ доокола розглядати ся, налякавъ ся дуже, бо пересвѣдчивъ ся, що находить ся на самотнѣмъ островѣ посередѣ моря; мовъ пѣвсонный вдививъ ся вѣнь въ безконечну просторонь, але остаточно заголосивъ: „Не виную я нѣкого; я самъ такъ хотѣвъ! Боже милосердный! Отець нашъ небесный! не опусти мене и поможи менѣ, щобы я вытрававъ въ тѣмъ горю.“

III.

Робинзонъ на самотнѣмъ островѣ.

Успокоивши ся, почавъ лазити по горѣ та шукати собѣ якого приюту. Но довго шукавъ дармо, ажъ остаточно зайшовъ на меншу гору, котра зъ сего боку не була стрѣмка. Сюда идучи знайшовъ въ збѣчи тои скалы печеру и се мѣсце выдавало ся ему вѣдповѣднымъ на будуче мешкане; ба троха дальше выдобувало ся и жерело чистои воды. Переночувавши ту якъ мѣгъ, забравъ ся заразъ слѣдуючого дня до работы, щобъ свою палату захистити; руками выкорчувавъ молоденькѣ деревця и засадивъ ихъ передъ своею печерою; горѣ тои печеры росло дерево; зъ лика якоисъ великои рослины уплѣвъ вѣнъ собѣ драбинку, щобы по нѣй мѣгъ вылѣзти на скалу. Коло полудня пустивъ ся зновъ понадъ берѣгъ, щобы роздобути острѣгъ; въ тѣмъ побачивъ на однѣмъ деревѣ овочъ, величины дитинячої головы; чимъ скорше розбивъ Робинзонъ острѣмъ каменемъ тверду лушпину, и оглянувши зерно на всѣ боки, здивувавъ ся чи мало, що зъ зерна выдобувавъ ся сокъ, котрый ему дуже смакувавъ, и его покрѣпивъ; бувъ се орѣхъ кокосовый; а позаякъ орѣховъ такихъ було на тѣмъ деревѣ богато,

Робинзонъ успокоивъ ся, бо вже не потрѣбувавъ лякати ся смерти зъ голоду.

Такъ отже мавъ нашъ пустельникъ способнѣсть на кождѣмъ кроцѣ пересвѣдчити ся о добротѣ Господа Бога, котрый подае людямъ помѣчь и въ наибѣльшѣмъ нещастію, кобы тѣлько они знали нею хѣснувати ся. Заразомъ пересвѣдчивъ ся вѣнъ, якъ мало научивъ ся хѣснувати наукою, яку ему дома подавали родичѣ, а въ школѣ учителѣ; доперва теперъ нужда научила его до тепу, научила его працювати.

Зъ лущины орѣха кокосового зробивъ собѣ чарку; величезна мушля, що єѣ знайшовъ на березѣ, служила ему мѣсто рыскаля; зъ лыка деякихъ рослинъ усукавъ мотузѣ, а зъ того уплѣвъ сѣть, драбину и торбу ловецку; зъ острого камня приладивъ собѣ сокиру, а широке листе пальмы кокосовой позсылувавъ на вѣсьте зъ рыбъ и понатыкавъ на пруть, и такимъ способомъ приладивъ собѣ парасоль, котрый въ часѣ ходу хоронивъ его вѣдъ жару сонѣшного; на трехъ побѣчь себе стоячихъ деревахъ приладивъ собѣ календаръ, а то на той способѣ, що въ перше дерево врѣзувавъ дни тыжня; коли вже було сѣмъ знакѣвъ, тодѣ врѣзувавъ въ друге дерево оденъ знакъ, себѣ то вже оденъ тыждень минувъ, а коли мавъ пятьдесятъ два такі знаки, на третѣмъ деревѣ грубымъ знакомъ зазначувавъ оденъ рѣкъ.

Такожь и зъ своѣй печеры зробивъ при помочи высше згаданыхъ знарядѣвъ досыть принадну кѣмнату; знадвору обсадивъ єѣ рѣзными деревами и цвѣтами и обвѣвъ живоплотомъ мовѣ стѣною.

Робинзонъ пересвѣдчивъ ся зъ часомъ, що на островѣ тѣмъ нема анѣ дикихъ людей анѣ хищныхъ звѣрѣвъ; тому то запускавъ ся вѣнъ чимъ разѣ въ

дальшу подорожъ, при чѣмъ роздобувавъ завше щось нового, пожиточного.

Одного разу роздобувъ соль камѣнну; иншимъ разомъ знайшовъ шѣсть деревъ цитриновыхъ зъ зрѣлыми цитринами, а знова зъ иншою подорожи принѣсь домовъ величезну черепаху. Но наибольша була его радѣсть, коли разу одного побачивъ цѣлу отару дикихъ, гнѣдыхъ кѣзъ, що называють ся ляма. Робинзонъ задумавъ зрѣбити на нихъ ловы, бо знавъ, що звѣрята тѣ стануть ему въ великѣй пригодѣ. Завважавши, що коло полудня завше бѣжуть до ручаю до водопою, уплѣвъ собѣ арканъ и причаѣвъ ся надъ потокомъ за грубымъ деревомъ. Не потрѣбувавъ довго ждати, якъ козы зъ кѣзлятами чвалали сюда на перегоны; одна зъ нихъ задержала ся недалеко крыѣвки, щобъ накормити кѣзлята; тихенько вставъ Робинзонъ, закинувъ арканъ на стару козу, и она була вже его; теперь вылѣзъ чимъ скорше зъ крыѣвки и гейже тягнувъ свою жертву до своего захисту; на его велику утѣху побѣгло за матерею такожъ двоє кѣзлятъ; они давали ся гладити, а навѣтъ лизали руку, неначе бы просили ловця, чтобы пустивъ ихъ маму на волю; але вѣнъ не давъ ся умолити и завѣвъ свою добычу до домовки та небавкомъ усвоѣвъ еѣ такъ, що коза зъ кѣзлятами ходила за нимъ всюды. Такъ отже вештали ся коло него вже теперь живѣи сотворѣня, що перебивали пустельникови тяжку самоту; вѣнъ мавъ вѣдъ нихъ молоко и сыръ, уживавъ ихъ яко вюкѣвъ до двиганя тягарѣвъ; опѣсля наловивъ ще бѣльше такихъ кѣзъ, зъ котрыхъ мавъ мясо и кожъ; ба, але щожъ мѣгъ зъ мясомъ зрѣбити, коли не мавъ огню?!

Вже впередже лѣпивъ вѣнъ зъ глины горшки и сушивъ ихъ на сонци; зъ камѣня уложивъ собѣ ватриско (пѣчь), та трѣбувавъ варити мясо черепахъ, але всякѣи

его заходы, щобы роздобути огню, були пустыми; вѣнть теръ два кусники сухого дерева оденъ до другого, але все було безхосенне. Въ тѣмъ его клопотѣ сама природа стала ему помѣчною; одной днини зѣрвали ся страшнїи громы и блискавиць; грѣмъ ударивъ въ дерево, що стояло коло хижѣ, и запаливъ его. Робинзонъ вправдѣ налякавъ ся вельми, але скоро отямивъ ся, пѣдѣйшовъ пѣдъ дерево, взявъ зъ него палочу галузку, занѣсь до свого захисту, а назбиравши сухого хворосту, роздобувъ теперъ на своѣмъ ватриску те, за чимъ такъ довго глядавъ. Ватра бухнула яснымъ поломѣнемъ и освѣтила его печеру; Робинзонъ забивъ черепаху, спѣккъ єѣ, а печеня тота смакувала ему, якбы не знати якїи ласощѣ. Отъ такъ то збувавъ та тручавъ теперъ Робинзонъ свои днѣ бездолнїи.

Но не обѣйшло ся безъ пригодъ, котрїи его навѣщували. Разу одного хмароломъ ушкодивъ его захистъ; то знова орканъ спустошивъ цѣлїи острѣвъ, то знова землетрясенє набавило его чи малого страху; а вже коли надѣйшла пѣзна осѣнь зъ тяжкою слотою, Робинзонъ не мѣгъ выхилити ся зъ свого захисту; тожъ забавлявъ ся тѣлько зъ своими козами, а на щастє зловивъ бувъ ще и папугу; назвавъ єѣ Поль, та приучувавъ бубонѣти деякїи слова. Не обѣйшло ся и безъ бѣльшого нещастя, бо вѣнть розболѣвъ ся тяжко; тожъ коли такъ въ своѣй самотнѣй печерѣ лежавъ безъ нѣякои помочи, доперва тодѣ зрозумѣвъ, що то значить бути такъ вѣдъ всѣхъ людей опущенымъ.

Посередъ такихъ и тымъ подѣбныхъ обставинъ и пригодъ минуло кѣлька лѣтъ; зъ Робинзона ставъ ся цѣлкомъ иншїи чоловѣкъ: побѣчъ щирого жалю за минувшостїю, въ серци его вкоренилось крѣпке довѣре въ помѣчъ Богу и сильне постановленє поправити ся. По-

бóчь той внутрѣшної змѣны зайшла зъ часомъ и перемѣна зверхня : борода и волосе выросли довжезно ; вѣдь головы до стѣпъ одягавъ ся въ кожу дикихъ звѣрятъ ; тожь колибъ его бувъ хто тодѣ побачивъ, якъ вѣнь въ той стати волочивъ ся по островѣ, безперечно бувъ бы ся его налякавъ, бо вѣнь бувъ цѣлкомъ неподѣбный до сотворѣня людского, особливо, коли наядгнувъ ще на лице сѣтку, котра мала его хоронити вѣдь комарѣвъ, москитами званыхъ. Звычайно носивъ ще зъ собою такожъ довгу спису, зъ прутя уплетеный щитъ и камѣнный топѣръ, котрый застромлювавъ за чересь зъ мотузя.

Одного разу прійшло ему на гадку звидѣти островъ такожъ въ тыхъ частяхъ, де ще нѣколи не бувавъ : „може я тамъ вѣдкрыю щось нового, менѣ пожиточного“, сказавъ самъ до себе и нуже обвантаживъ свою козу живностію, узброивъ ся вѣдь стѣпъ до головы и пустивъ ся въ дорогу. На всякій злучай для бѣольшой певности тримавъ ся берега, и не запускавъ ся въ густы лѣсы зъ боязни передъ дикими звѣрятами. Отъ такъ перевандрувавши вже кѣлькадесять кильметрѣвъ, наразъ ажъ остовпѣвъ, бо побачивъ передъ собою згаслу ватру, а наоколо неи лежали пороскидувані черепа, руки, ноги, и инші члены тѣла людского, зъ котрыхъ мясо пообгрызувано. Не сумнѣвавъ ся вѣнь нѣ хвилѣ, що канибалѣ справляли собѣ ту бенкетъ зъ мяса людского. Ажъ волосе дубенѣло, а морозъ проймавъ всѣ суставы тѣла его ; тожь що тху гнавъ назадъ до своѣй пещеры ; но коли сюды, тяжко утомлений доплентавъ ся, новый страхъ перенявъ его, бо за нимъ рознѣсь ся голосъ : „бѣдный Робинзонѣ, де ты?“ — Пустельникъ обернувъ ся и самъ зъ себе почавъ смѣяти ся, позаякъ той, що его кликавъ, бувъ власне его товаришь Поль. Робинзонъ простягъ до него

руку, а вѣрный товарищъ скочивъ заразъ на долоню и лепетавъ рѣзгороднїи слѣвца, такъ що Робинзонъ забувъ про страшну ватру, яку бачивъ.

Вѣдкрывши, що десь недалеко находятъ ся людѣды, старавъ ся теперъ Робинзонъ свою хижу ще лучше захистити; але все те оказало ся цѣлкомъ непотрѣбне, позаякъ проминули предовгї, вельми нуднї роки, а середъ нихъ не зайшло нѣчого незвычайного; доперва въ четвертѣмъ роцѣ его житя на тѣмъ островѣ лучило ся щось такого, що вплынуло дуже на его будучнѣсть.

IV.

Робинзонъ находитъ новыхъ товари- шѣвъ.

Буду то одного красного поранку, якъ Робинзонъ побачивъ дымъ, взносячій ся надъ берегомъ; чимъ скорше выйшовъ на гору, щобъ дѣйти причины того зъявища. Вѣнь налякавъ ся дуже, бо надъ берегомъ побачивъ кѣлька дарабъ и доглядѣвъ, якъ що найменше трицять Индiанъ вело дикiй танецъ около великои ватры.

Скѣнчивши танецъ ухопили канибалъ двоѣ людей зъ дарабы и тягнули до ватры. Коли такъ одного убили и поганый бенкетъ собѣ зъ него справляли, другому удало ся утечи; сподѣючись спасти свое бѣдне житя, пустивъ ся вѣнь просто идъ печерѣ Робинзона; канибалъ спостерегли се и нуже двоухъ зъ нихъ пустили ся за нимъ въ погоню. Робинзонъ змиосердивъ ся надъ утѣкающимъ, а хочъ не бувъ свѣдомый того, що робить, зъ своею довгою списою пѣгнавъ зъ горы и пробивъ обоухъ здоганяючихъ дикунѣвъ. „Стѣй!“ — закликавъ на утѣкаючого. Коли той оглянувъ ся и побачивъ дивну стать, не знавъ сразу, що має робити; ажъ до-

перва, коли Робинзонъ вказавъ на обохъ ворогѣвъ, що лежали на землі, и коли дальшими знаками давъ ему пѣзнати, що прійшовъ его оборонити, бѣглець зближивъ ся зъ великимъ недовѣремъ и уклѣкъ передъ Робинзономъ на знакъ, що стає ся его невѣльникомъ. Но Робинзонъ приязно подавъ ему руку и рѣжними рухами старавъ ся его пересвѣдчити, що буде для него добрый. Индіянинъ повѣривъ ему остаточно, а побачивши, що его вороги оказують ще знаки житя, вхопивъ за топоръ Робинзона, розбивъ ихъ головы, а здерши зъ нихъ оружє, закопавъ трупы въ пѣску, щобъ анѣ слѣду не було по нихъ; теперъ доперва пѣшли оба до печеры Робинзона.

Дикій Индіянинъ счудувавъ ся чи мало, бо не бачивъ ще нѣколи такъ выгѣдно приладженои печеры, зъ такъ величавымъ подвѣремъ. Но Робинзонъ не дозволивъ ему довго розглядати ся, а тѣлько зробивъ его уважнымъ, що мусять взяти ся до обороны, позаякъ людоѣды схотять безперечно вѣдшукати свою жертву. Новый товаришь зрозумѣвъ сѣ знаки, оба узброили ся якъ могли, але нападу не було.

Пѣсля его календарскихъ знакѣвъ стрѣча ся лучилась въ Пятницю; тожъ на памятку сего дня назвавъ Робинзонъ свого нового нѣбы людского товариша Пятницею. Пятниця бувъ то крѣпкій, рослый якъ дубчакъ легінь, що мѣгъ мати якихъ 20 лѣтъ. Его черно-гнѣда кожа полискувалася, начебъ вымашена такою фарбою олѣйною, а на головѣ носивъ убрание зъ великихъ червонихъ перъ. Вѣнь привязавъ ся дуже до свого оборонителя и мало по малу приучивъ ся дещо зъ нѣмецкои мовы; а позаякъ зъ великою вправою умѣвъ выплѣтати сѣти, вязати маты, кресати огонь, то бувъ вѣнь Робинзони дуже придатный; оба стали ся вѣдь теперъ невѣд-

ступными побратымами, а утѣха Робинзона росла зъ каждымъ днемъ, коли ему удавало ся се дике сотворѣне обучувата такожь въ понятю о Бозѣ; за тымъ пошло, що умѣвъ въ нѣмъ такожь розбудити вѣдразу до житя ка-нибалѣвъ.

Отъ такъ то побуть на самотнѣмъ островѣ стававъ ся для нихъ обохъ що разъ принадѣйшій; а всежь такой бажали они выдобути ся зъ той пустынѣ. Тому то Робинзонъ споглядавъ часто на море, бажаячи, щобы зъявивъ ся якій корабель, котрый бы его вѣдси забравъ; мѣжь тымъ Пятница звивавъ ся по окресности и вдвлювавъ ся въ далекі острова, котры выглядали мовъ бы точки; а вдвлювавъ ся въ нихъ тому, бо тамъ мешкавъ его батько. Достерѣгши таку тугу на лиці товариша, сказавъ до него Робинзонъ: „Ну, то выдовбай човенъ, пустимо ся оба тамтуды и привеземо сюда твого батька.“ — Патница ажъ пѣдскакувавъ зъ радости, учувиши тѣ слова свого пана; заразь слѣдующого дня вынайшовъ споре дерево, выпаливъ зъ него човно; однакожь настала слота и зливы, и се перешкодило имъ въ роботѣ коло човна.

Коли мѣжь тымъ пустельники пересиджували въ своѣй печерѣ и надъ всячиною роздумували, давъ ся наразъ чути сильный гомѣнъ. „Се ударивъ десь грѣмъ“ — сказавъ Пятница — приближае ся буря“.

„Нѣ — закликавъ Робинзонъ пѣдскачивши — се гукъ пушки.“

По тыхъ словахъ кинувъ ся зъ печеры, приставивъ мотузяну драбину до найвысшого дерева, щобъ по нѣй выдобути ся на вершокъ горы. По хвилинѣ злѣзъ назадъ и закричавъ, що тху стало: „Они вже ту, Пятнице! Скоро, скоро!“ Сейчасъ ухопивъ свое орудье и погнавъ надъ берѣгъ; Пятница думавъ, що то дикі

люде надтягнули, тому и вѣнъ захопивъ за оруже и погнавъ собѣ. Дперва надъ берегомъ довѣдавъ ся, хто то такій надѣйшовъ. Зъ веселымъ лицемъ вказавъ ему Робинзонъ на великій корабель, якого Пятница нѣколи ще въ своѣмъ житю не видѣвъ. „Отъ теперъ бачишь — радѣсно говоривъ Робинзонъ дальше — заберемо ся вѣдси и поѣдемо до Гамбургѣ! Ты побачишь, яке то величаве мѣсто“.

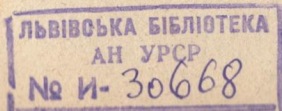
Опѣсля всякими можливими способами старавъ ся звернути на себе увагу людей, що могли находити ся на кораблѣ; вѣнъ дававъ рѣжнѣй знаки, кричавъ, запаливъ огонь, але все те не помагало нѣчого, бо на кораблѣ нѣхто не рушавъ ся. Томуто рѣшивъ ся Пятница подплыти до него; по драбинѣ, яку тамъ знайшовъ, влѣзъ вѣнъ на „деревяну гору“, якъ назвавъ корабель, однакожь зѣскочивъ чимъ скорше вѣдтамъ и поплывъ що силы назадъ до острова. Страхъ его бувъ ще бѣльшій, бо вслѣдъ за нимъ плюскалось тожь само щось по водѣ. Обѣмлямый станувъ передъ Робинзономъ и уриваючи зъ переляку слова оповѣдавъ Робинзонѣ, що въ „деревяной горѣ“ нема живои душѣ. Якійсь рогатый потвѣръ зъ довгою бородою здає ся бути паномъ той „деревяной горы“, бо коли вѣнъ тамъ дѣставъ ся, потвѣръ той пустивъ ся идъ нему, рогами своими поваливъ его на землю, а мѣжь тымъ якесь менше, чорне, патлате страшило вередуючи гнало за нимъ. Робинзонъ ажъ заходивъ ся зъ смѣху зъ того переляку, бо отъ патлатый напасникъ, якъ стѣй за Пятницею выдобувъ ся зъ воды, а бувъ се власне чипурный чорный пудель, а рогатый потвѣръ, якъ показало ся пѣзнѣйше, бувъ се збыточный цапъ.

„Корабель застрягъ безперечно мѣжь скелями“ — сказавъ Робинзонъ; но се не було ему ясно, де могла бы

подѣти ся осада корабля. „Будь що буде — додавъ — дѣстаньмо ся тамъ и заберѣмъ, що забрати дасть ся, поки корабель не розпаде ся“. Збили отже чимъ скорше дарабу и въ протягу десяти дней двайцять разѣвъ обернули тамъ и назадъ, забравши все, що имъ могло придати ся, а то поживу, оруже, одѣжь, постѣль, бѣле, збѣже и всякї знаряды а такожь и пана корабля, то єсть цапа. Саме въ добрый часъ упорали ся зъ своєю роботою, бо власне коли въ останне вѣдтамъ вертали, розбитый корабель розпавъ ся и затонувъ въ морю. Мало що хибувало, а бувъ бы и Робинзонъ стративъ жите въ часъ остатной переправы, бо ось то несподѣвано зѣрвавъ ся вихоръ, филия повалила Робинзона зъ дарабы, и вѣнъ бувъ бы безъ сумнѣву утопивъ ся, наколибъ єго не бувъ спасъ Пятница, що умѣвъ лѣпше вѣдъ него пливати.

Пятница розцѣкавивъ ся дуже, що означають всѣ тотї рѣчи, якї они роздобули на кораблях, и якїй зъ нихъ може бути хосєнь. Для заспокоєня тои цѣкавости перебравъ ся Робинзонъ тайкомъ за корчемъ въ червону одєжу офицера корабельного; Пятница ажъ забувъ ся, коли побачивъ свого пана въ такъ змѣненѣй одєжи, и ажъ по довшѣй намовѣ давъ ся наклонити, що и самъ одягъ ся въ одєжу европейского моряка. Смѣху було чимало, якъ молодой Индїянець до того забиравъ ся, бо и сорочку вдѣвавъ на вѣдворѣтъ, позаякъ рукавы затягавъ на ноги, а кабатъ защѣпавъ на плечехъ, и таке инше. Но коли остаточно вже перебравъ ся, нове одѣне подобало ся єму дуже; тѣшивъ ся нимъ мовъ дитина, а тѣлько панчохи и черевики кинувъ геть, бо єму було въ нихъ дуже невыгѣдно.

Ще бѣльше, якъ одѣжь сподобавъ собѣ Пятница знаряды, котрыхъ ужитку Робинзонъ єго зъ часомъ вы-

учивъ. Но коли впервые учувъ гукъ цѣвки и побачивъ смертоносну еи силу, бо Робинзонъ застрѣливъ супа, упавъ на колѣна передъ своимъ паномъ, взнѣсь до него дрожачій руки, неначебъ его просивъ о помиловане. Коли же Робинзонъ его успокоивъ и объяснивъ цѣлый складъ ручницъ, выбравъ и вѣнъ собѣ одну и ставъ справнымъ стрѣльцемъ.

Вѣдъ теперъ зачало ся нове жите для обохъ пустельникѣвъ на островѣ. При помочи придбанныхъ предметѣвъ мѣгъ собѣ Робинзонъ приспособити всякій выгоды. Неначебъ якій справдешный будѣвничій позводитъ вѣнъ побѣчь своѣъ пещеры кѣлька шопъ, обвѣвъ свою осаду валомъ, уставивъ на нѣмъ кѣлька пушокъ, тожъ все выглядало неначе укрѣпленный замокъ. Крѣмъ того научили ся оба заходитись коло рѣжного ремесла. Були то пекарями, то ковалями, то шевцями, кравцями, столярами, то знова огородниками, рѣльниками, стрѣльцями, рыбаками; вслѣдъ за тымъ нѣчого имъ теперъ не хибувало, а що найважнѣйше, то нудьга уступила, бо мали разъ по разъ чимъ займати ся.

Посередъ такого жита проминуло кѣлька мѣсяцѣвъ, коли въ тѣмъ зайшло щось нового и важного. Пятница пѣшовъ одного поранку надъ берѣгъ, а вернувши вѣдтамъ задыханый и переляканный, сказавъ до Робинзона: „О пане! Они вже тутъ, щобъ надъ нами побенкетувати!“ Робинзонъ взявъ телескопъ (дальновидъ), що его бувъ знайшовъ на корабли, и побѣгъ на гору, щобъ вѣдти доглянути, що дѣе ся на березѣ. Ажъ задеревѣвъ изъ страху, коли побачивъ, якъ 40—50 канибалѣвъ розложило ся коло ватры и обгрызало кости забитого чоловѣка; другу жертву привязали до дерева, а и еъ була бы постигла така сама страшна судьба. Пѣзнавши, що се була бѣла людина, ажъ кровь закипѣла въ Робин-

зонѣ; вѣнъ бѣгцемъ пустивъ ся зъ горы и закликавъ на свого товариша: „Гейже товаришу! справмо и мы тымъ людѣдамъ бенкетъ!“

Опѣсля побѣгъ на валъ, вытягнувъ гакѣвницю, що спочивала на колесниці, набивъ єѣ якъ слѣдъ, добувъ шѣсть ручницъ, двѣ шаблѣ и инше оруже; все те перенесли надъ берѣгъ и скрыли въ корчахъ; дикі люде и не спостерегли ся, якъ на нихъ зачавъ падати оденъ стрѣль за другимъ. Многі дикуны лягли въ одній хвили трупомъ, не поднѣсши ся навѣтъ зъ свого бенкету, позаякъ стрѣль гакѣвницѣ, упавши посередъ ватры, жарѣючими головнями вцѣлявъ смертоносно. Иншій дикарѣ зѣрвали ся на рѣвнѣ ноги, загули страшливо, вымахували своимъ оружемъ и завели танецъ военный. На те внавѣ мѣжъ нихъ оденъ стрѣль арматный и другій, а майже рѣвночасно вдарили на нихъ Робинзонъ и Пятница, вцѣляючи зъ своихъ ручницъ. Теперъ доперва пустили ся въ утечу остальнѣ дикуны, а Робинзонъ побѣгъ до привязаного бѣлого чоловѣка, перетявъ посторонки и подавъ ему шаблю и пистоля. Всѣ три мовѣ лвы гнали за утѣкаючими канибалами; лицарѣ вернувши опѣсля на побоевище, начислили ажъ 21 трупѣвъ. Утѣкачѣ лишили одно човно; въ нѣмъ лежавъ дикій чоловѣкъ изъ звязаными руками и ногами и подававъ радше на мертваго, якъ на живого. Робинзонъ увѣльнивъ єго чимъ скорше и велѣвъ Пятници подати ослабленому цѣлющои воды. Ледви Пятница побачивъ плѣнника, припавъ до него, цюлювавъ єго, смѣявъ ся, скакавъ зъ радости мовѣ божевѣльный, та голосивъ: „Се мой батько — се мой батько!“

Годъ описати тоту радѣсть, яку оказувавъ Пятница, коли стрѣтивъ ся зъ своимъ батькомъ. Щобъ имъ не перебивати, Робинзонъ вѣддаливъ ся зъ бѣлымъ плѣнни-

комъ. Оба сѣли собѣ подъ деревомъ, а коли Робинзонъ покрѣпивъ тожь само бѣлого свого крайнина напоємъ и ѣдомъ, зачавъ тойже оповѣдати:

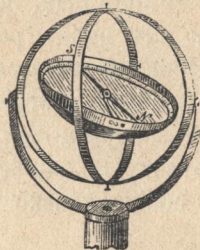
„Я родомъ зъ Испаніѣ; служивемъ на кораблі, що перевозивъ невольникѡвъ; кѡлька мѣсяцѣвъ назадъ вѡдбили мы вѡдъ побережя африканьского, щобъ перевести Негрѡвъ до Барбеда, де мы ихъ мали на торзѣ продати. Однакожь по дорозѣ буря зѡгнала насъ изъ шляху и загнала подъ скалу якогось острова; выстрѣлами давали мы знати, що находимо ся въ небеспеченьствѣ, але нѣхто не приходивъ намъ въ помѡчь. Щобы вычерпати воду, що напливала до нашего корабля, мы поздѡймали невольникамъ кайданы, абы намъ помагали въ роботѣ. Но заледво они почули ся свободными, кинули ся въ човны, щобъ передовсѣмъ самыхъ себе спасти. Щожъ малисьмо робити? приневолити ихъ, абы насъ взяли зъ собою, не було силы, бо насъ було тѡлько пятнайцять, а ихъ було вѡсѣмдесять. Мы рѣшили ся просити ихъ; невольники позволили намъ всѣсти такожь до човна, але подъ услѡвемъ, що не возьмемо зъ собою оружя. Опѡсля филѣ мовъ горы кидали нами, и загнали на якійсь острѡвъ; мешканцѣ того острова прийали насъ ввѣчливо; у нихъ перебували мы до недавна. Але передъ кѡлькама днями напало на нашихъ гѡздѡвъ якесь вороже племя; всьо, що жило, вхопило за оружѣ, мы тожь само уважали за нашъ обовязокъ имъ помагати; я воювавъ при боцѣ ось сего поважного старця — при чѣмъ оповѣдаючій вказавъ на батька Пятницѣ —, но дикуны повалили насъ обохъ, та нинѣ рано забрали насъ и завезли на човнахъ сюды, де мали собѣ зъ насъ справити бенкетъ; вамъ обомъ чеснымъ и хоробрымъ мужамъ дякуемо за наше спасенѣ.“

Скѡнчивши те оповѣданѣ, Испанецъ замовкъ и рѣ-

сні слезы покотили ся по его розвеселенѣмъ лицу. Но якже вѣнъ здивувавъ ся, якъ Робинзонъ оповѣвъ ему тожь само коротенько свои пригоды. Коли его опѣся завѣвъ до скалистого замку, де испанскій розбитокъ побачивъ всѣ знаряды своего розбитого корабля, якъ ихъ тамъ до ладу понамѣщувано и що за ихъ помочю Робинзонъ собѣ посправлявъ, новый гѣсть той вѣдлюдной оселѣ счудувавъ ся тымъ всѣмъ такъ, що и слова не мѣгъ проговорити.

Доперва по кѣлькохъ дняхъ отянулись Испанецъ и Пятницѣ отецъ, котрого Робинзонъ назвавъ Четвергомъ.

Теперь треба було вже подумати и о судьбѣ остальныхъ Европейцѣвъ; тому то предложивъ Робинзонъ своимъ товаришамъ плянъ, спровадити сюды товариштѣвъ Испанця, позаякъ на тѣмъ островѣ знайшло бы ся досыть работы и поживлѣня для нихъ всѣхъ. Се и стало ся, а по кѣлькохъ дняхъ осада Робинзона стала ся численнѣйша; на нѣй закипѣло новымъ житемъ и Робинзонъ ставъ вѣдтакъ неначебъ якимъ маленькимъ королемъ незалежного але вѣдлюдного острова, котрымъ вѣнъ управлявъ розумно и статочно; ту запанувавъ теперь достатокъ, ладъ и вдоволене мешканцѣвъ. Но Робинзонви було все чогось дуже банно и скучно; бѣльше якъ коли, затуживъ вѣнъ теперь за вѣтчиною и за рѣднею; але его бажане, хочъ и яке горяче, мало доперва тодѣ сповнитися, коли перебувъ на тѣмъ островѣ цѣлыхъ дванайцять лѣтъ.

V.

Робинзонъ вертає до вѣтчины.

Десь въ тѣмъ часѣ якійсь европейскій корабель закинувъ якорь близько єго острова, щобъ тутъ лишити кѣлькохъ розбишакѣвъ изъ свого корабля. Робинзонъ не знавъ що робити зъ радости, коли спостерѣгъ сей корабель, а ще бѣльше розгорячивъ ся надѣєю, що ачейже по такѣй тяжкѣй покутѣ, по тѣлько злидняхъ и пригодахъ удасть ся єму зновъ побачити ся мѣжь своими. Коли вже умовивъ ся зъ капитаномъ корабля, скликавъ вѣнъ своихъ пѣдданныхъ осадникѣвъ и оповѣстивъ имъ, що покидає острѣвъ, бо задумавъ вернути до Европы. Опѣсля списавъ грамоту и велѣвъ имъ всѣмъ зложити обѣтъ, що будуть уважати Испанця яко єго заступника и що тогожь у всѣмъ безусловно слухатимуть. Коли всѣ на те пристали, попрошавъ ся зъ кождымъ окремо, обѣцуючи имъ всѣмъ разомъ, що ще колись до нихъ загостить. Прощанє те було для всѣхъ дуже прикре, бо всѣ дуже любили свого пана; а позаякъ годѣ було всѣмъ вѣдси забирати ся, декотрѣ же, особливо Испанцѣ, самѣ хотѣли ту якійсь часъ остати ся, Робинзонъ взявъ зъ собою тѣлько Четверъ и Пятницю, бо

тѣ два не хотѣли нѣякимъ способомъ розлучити ся зъ своимъ добродѣемъ; такожь дотепного Поля, вѣрнаго пудля и деяке знаряде взявъ Робинзонъ зъ собою и такъ пустивъ ся зъ поворотомъ до Европы.

По довгѣй але вже щасливѣй плавбѣ прибувъ Робинзонъ до Гамбурга тѣлько зъ Пятницею, бо Четверъ въ дорозѣ померъ. Робинзонъ станувъ на своѣй батькѣвщинѣ такъ само бѣднѣй, якъ єъ опустивъ свавѣльно передъ дванайцяти роками; але за те богатѣй досвѣдомъ ставъ вѣнъ въ батькѣвскихъ порогахъ; внутрѣшне вдоволене и довѣре въ помѣчь божу, що все має далеко бѣльшу вартѣсть якъ золото и срѣбло, скрѣпляли єго кроки до батькѣвского дому.

Чи то зъ боязни, чи то зъ радости, чи радше зъ обохъ тыхъ причинъ разомъ, сердце товкло ся въ єго грудяхъ, що ледво що не розсадило ихъ; высѣвши зъ корабля и поступивши першимъ крокомъ на берѣгъ вѣтчине, принавъ вѣнъ до матери-землѣ, зачавъ єъ цюловати и Богу дякувати за те, що напутивъ єго на добру дорогу, та дозволивъ щасливо и здорово вернути ся. Опѣсля выславъ пѣсланця до свого старенького батька, бо мати вже була давно розпрощала ся зъ тымъ свѣтомъ, щобъ оповѣстивъ єго о поворотѣ блудного сына. Не тревало довго, а самъ Робинзонъ изъ слезами въ очехъ, дрожачи на цѣломъ тѣлѣ станувъ передъ лицемъ суворого але не жестокого сивого свого батька.

„Мѣй Отче!“

„Сыну мѣй!“

Отъ се всьо, що на разѣ могли до себе промовити, кинувши ся собѣ въ обнятя; остальные говорили струѣ слезъ и сердечне повитане.

Громомъ рознесла ся вѣсть по мѣстѣ про поворотъ Робинзона; оповѣдана про его чудове спасене, про его пригоды несли ся зъ усть до усть, и всьо що жило ти-снуло ся до хаты старого Робинзона, абы вѣдь са-мого сына почути, де вѣнь бувъ и що видавъ. Но мо-лодому Робинзону наскучила ся небавкомъ така не-настанна гостина и вѣнь рѣшивъ ся радше дѣломъ якъ словомъ доказати, чога навчивъ ся. Ото вѣнь ставъ столяремъ и разомъ зъ Пятницею працювали, кѣлько имъ сидъ стало; щира дружба лучила ихъ черезъ цѣле жита. Праця и чеснота вызначували вѣдь теперь Робинзона на кождѣмъ кроцѣ; анѣ одной хвилинки не посидѣвъ вѣнь дармо, тожъ вѣ короткѣмъ часѣ ставъ заможнымъ и че-снымъ горожаниномъ, тому всѣ вельми его поважали.

Не сто и не двѣста разѣвъ мусѣвъ Робинзонъ опо-вѣдати про свои дивнѣ пригоды, а за кождымъ разомъ обзывавъ ся до присутныхъ батькѣвъ и матерей: „О ро-дичѣ! приучите вашѣ дѣти зъ малку до трудящого и чесного жита!“

А коли и дѣти були такожъ присутнѣ, наминавъ вѣнь ихъ завше: „Дѣтоньки! будьте послушнѣ ва-шимъ родичамъ, учѣть ся пильно и стережѣть ся, абысьте не були неробами, а люде будутъ васъ любити и поважати и Богъ васъ благословитиме!“

П О Я С Н Е Н Я .

Гамбургъ, стор. 1. Нѣмецке мѣсто на правѣмъ березѣ рѣки Лабы, сто двацять кильметрѣвъ вѣдъ моря, званого „Нѣмецке море“; числить надъ 400.000 мешканцѣвъ; рядить ся уставою самостѣйною зъ дня 28. вересня 1868. року. Гамбургъ, Лондинъ и Ливерпуль (Liverpool) зачисляють ся до найбѣльшихъ всесвѣтнихъ мѣстъ торговельныхъ; передовсѣмъ цвите ту торговля морска, бо Гамбургъ есть точкою осередною, де сходять ся всѣ кораблѣ, що посередничать вѣ переправѣ до Англіѣ, Америки и иншихъ частей свѣта.

Лондинъ (London), стор. 2. Столичне мѣсто Англіѣ, лежить надъ рѣкою Тамизою (Thames-Teyrse). Есть то найбѣльше мѣсто на цѣломъ свѣтѣ; вѣдъ всходу на захѣдъ простыраець на 16 кильметрѣвъ. а вѣдъ пѣвночи на полудне на 13 кильметрѣвъ. Пѣсля остатного численя число будынкѣвъ публичныхъ и приватныхъ выносить до 500.000, а крѣмъ того має 1.050 церквей и капиць; число мешканцѣвъ сягає вже до 4,000.000, проте числить Лондинъ тѣлько о 2,000.000 людей менше, якъ Галичина зъ Великимъ княжѣствомъ краковскимъ. Лондинъ есть осередкомъ всей торговлѣ всесвѣтной, а особливо промыслу. Ту истнують найрѣжнороднѣйшій заклады и фабрики. о якихъ тѣлько подумати можна;

плавба морска оживлена ту, якъ нѣде на свѣтѣ; до 20.000 корабльввъ приѣздить сюды и выѣздить що року; 14 мѣйскихъ дорѣгъ зелѣзныхъ перетинае мѣсто вздовжъ и поперекъ; декотрѣ зъ нихъ идутъ по пѣдъ землю, а декотрѣ такой по надъ землю. — Въ Лондинѣ есть кѣлька найвысшихъ закладѣвъ науковыхъ, що называютъ ся университеты; шкѣль высшихъ и середныхъ есть до 30, проте тѣлько, що въ цѣлой Галичинѣ, а число шкѣль народныхъ сягае понадъ 1550; крѣмъ того есть тамъ дуже богато библиотекъ, рѣжнородныхъ музеѣвъ и иншихъ закладѣвъ науковыхъ и просвѣтныхъ; тамъ выходитъ щось 310 часописей.

Капитанъ (Capitaine — Капітенъ), стор. 2. Такъ называе ся найстаршій, т. е. начальникъ кожного корабля торговельного; его мусять слухати безусловно всѣ подорожнїи и вся служба; наколи ся остатна пѣднеслабы бунтъ, вѣнъ мае надъ нею право жита и смерти. — Такій капитанъ а капитанъ въ нашѣмъ вѣйску, то цѣлкомъ що иного; знова вѣдъ капитана вѣйскового старшиньствомъ стоить далеко выше капитанъ корабля военнаго або маринарки вѣйскової.

Бразилїя, стор. 2. Заможный край въ полудневѣй Америцѣ, одиноке цѣсарство въ новѣмъ свѣтѣ надъ океаномъ атлантїйскимъ. Числитъ надъ 10,000.000 мешканцѣвъ, мѣжъ тыми 1,000.000 Индїяновъ, а надъ 3,000.000 Негрѣвъ, котрыми до року 1871. торговано яко невольниками. Бѣла раса людей переважае, а верховодять Португальцѣ. Бразилїю вѣдкрывъ въ роцѣ 1500 Португалець, Педро Барваресъ Кабраль.

Мева, стор. 4. Есть то птахъ водяный, такъ великій якъ нашъ яструбъ; вѣнъ лѣтае понадъ море и ловить рыбу, а держитъ ся близько корабля тому, бо находитъ поживу въ выкидуваныхъ останкахъ вѣла.

Хороба морска, стор. 4. Хто ѣде першій разъ кораблемъ по морю, дѣстае завороту головы, его нудить въ серединѣ и такихъ болѣвъ дѣзнае иншихъ; на сю хоробу нема лѣку, каждый мусить еѣ перебути; она устае доперва тодѣ, якъ подорожный навикне до гойдана корабля.

Мадейра, стор. 4. Острѣвъ, що лежить на заходнѣмъ побережю Африки; ту удають ся особливо кава, цукоръ и вино; всѣ кораблѣ переѣзджаючі зъ Англіѣ до полудневои Америки и на вѣдворѣтъ, плывуть туды. Острѣвъ той стоить пѣдъ зарядомъ португальского министерства.

Острыги, стор. 6. Оденъ рѣдъ черепахъ морскихъ называе ся острыга; ихъ ловлять и ѣдятъ, по дѣбно якъ у насъ рыбы и раки або декуда такожь слимаки и жабы; острыги продають ся и у насъ по skleпахъ, бо для декого суть они ласощами.

Орѣхъ кокосовой, стор. 7. Ёсть се овочъ пальмы кокосовой. Ёсть то высоке дерево, що росте въ горячихъ краяхъ и цѣлый рѣкъ родить орѣхи, великости якъ голова дитины. Ужитокъ зъ тыхъ орѣховъ слѣдуючій: 1) Орѣхи сирѣ приправляютъ ся на страву. 2) Молоко кокосове, ёсть то бѣлава плавина, що находитъ ся въ недостиглѣмъ орѣсѣ; она пѣзнѣйше твердне на орѣхъ; те молоко уживае ся яко холодячій напитокъ. 3) Зъ кокосовыхъ орѣховъ выбивае ся такожь олѣй, потрѣбный до лѣковъ и до робленя мыла. 4) Лушпина зъ кокосовыхъ орѣховъ придаеъ на начине, коробочки и гудзики. 5) Зъ цвѣтовъ робить ся пальмове вино.

Канибалѣ, ст. 11. Такъ называютъ ся зъ испанска людѣды. Индіяне, стор. 13, нарѣдъ дуже хоробрый и гостинный; они суть найдавніѣйшими мешканцями Америки; барва ихъ тѣла ёсть мѣдяна, на головѣ мають

довге чорне волосє, лице широке, кости підь очима встають, чоло низке, уста грубі, очи глубоко підь чоломъ. Не одному може выдаватись дивнымъ. чому Американцѣвъ зовуть Индіянами. Сьому причина така: Коли Испанцѣ вѣдкрыли Америку, гадали, що они заплыли до Выходныхъ Индій въ полудневѣй Азіѣ и тому назвали людей тамошнихъ Индіянами; вправдѣ пѣзнѣйше перевѣдчили ся Испанцѣ и всѣ Европейцѣ, що новыи край єсть Америка а не Индіѣ. але такой все ще называють въ Европѣ Индіянами споконвѣчныхъ и найдавнѣйшихъ жителѣвъ Америки и сусѣдныхъ островѣвъ.

Телескопъ, стор. 19. Суть то такіи кругліи шлюфованіи скла, що якъ черезъ нихъ дивити ся, всьо стає блисше; два або три такіи скла дуже великіи, вложеніи въ мосяжну рурку (цѣвку), дають кожду рѣчь блисше; богато такихъ великихъ прирядѣвъ дають величезну машину мосяжно-склянну, що называєсь телескопъ або дальновидѣ; черезъ ню дивлять ся на сонце, мѣсяць, звѣзды и все инше, що далеко вѣдалене; такожь въ войнѣ уживають телескопѣвъ дуже часто.

Испанія, стор. 20. Єсть то великіи край мѣжь океаномъ атлантійскимъ а моремъ середземнымъ, вѣдъ насъ на захѣдъ сонця. Щобы зайти до Испаніи вѣдъ насъ требабы ити черезъ Австрію, Нѣмеччину и Францію. — Испанцѣ панували насампередъ въ Америцѣ; ще и теперъ належить до нихъ островѣ Куба и деякіи иншіи. До Испаніѣ притыкає Португалія; оба тѣи краѣи облятіи въ головнѣй части моремъ, тожь Испанцѣ и Португалцѣ навывають вже зъ малку до плавбы морской; вѣдси то пѣшло, що оба сѣи народы изъ поконвѣку ведуть торговлю морску и они то були першіи, що вѣдкрывали краѣ заморскіи.

Негры або Мурины, т. є. люде чорніи, стор. 20.

Суть то мешканць Африки, части свѣта ^{горячої}, що лежить вѣдъ насъ далеко на полудне; головою ихъ вѣтчиною суть краѣ, що лежать на полудне вѣдъ Судану и Ависиніѣ, найгорячѣйшій краѣ въ глубинѣ Африки. Негры вызначують ся чорною барвою тѣла, кучерявымъ волосемъ, поганимъ лицемъ зъ плоскимъ носомъ и вѣдстаючими варгами. Въ 16-ѣмъ, 17-ѣмъ и 18-ѣмъ столѣттю, а навѣтъ ще и въ нашѣмъ вѣцѣ вивожувано ихъ дуже а дуже богато до Америки, де ихъ продавано яко невольникѣвъ на публичныхъ торгахъ.

Барбедо (Barbados), стор. 20. Єсть то оденъ изъ островѣвъ малыхъ Антильѣвъ, що лежать мѣжъ пѣвночною а полудневою Америкою; найважнѣйшій зъ великихъ Антильѣвъ суть: Куба, Гайтї, Ямайка и Порторіко; на всѣхъ тыхъ островахъ удає ся особливо кава, тютюнъ, и цукрова тростина, що зъ неї роблять цукоръ, и таке инше, а самъ острѣвъ Барбедо слыве половомъ коралѣвъ.

Грамота, стор. 22. Такъ называли ся всякія письма, на котрыхъ списувано записы, фундаціѣ на церкви або обосторонній угоды мѣжъ двома сторонами спорячими, якъ то теперъ дѣє ся передъ нотаремъ, адвокатомъ або въ судѣ. Давными часами списувано у насъ такихъ грамотъ дуже богато; тї, що ихъ писали, звались грамотѣвъ, се значить, що они умѣли писати. Вѣдтакъ пѣзнѣйше звались такъ всѣ знатоки письма, що списували для свого народа то оповѣданя то подѣвъ историчній, то стишки, що всьо разомъ называє ся письменство або литература.

В. ц. к. Рада шкільна краєва призначила для бібліотекъ шкіль народныхъ и на нагороды пильности слѣдуючій книжочки „Руского товариства педагогичного у Львовѣ“ :

Число и день апробаты.

Вязанка желаній	}	ч. 3455 зъ д. 4. цвѣтня 1886.
Читанка перша		
Хемія, Роское — Шухевича	}	ч. 14029 зъ $10\frac{1}{1}$ 85

а зъ выдань „Просвѣты“ слѣдуючій :

Ластѡвка	20	кр.
Добре роби, добре буде	17	”
Росказы про силы природы	20	”
Оповѣданя о житю св. Бориса и Глѣба	20	”
Повѣстки для дѣтей	27	”
Сестра	15	”
Байки	22	”
У пропасть дорога ховзка	28	”
Зоря	22	”
Исторія Руси Ч. II	23	”
Исторія Руси Ч. III	28	”
Паша душа въ господарствѣ	35	”
О користномъ ужитю неужитковъ	22	”
Де-що про здоровле	20	”

ч. 11.508 зъ д. 26.
лютого 1882.

Число и день апробаты.

Ленъ и конопль	24	кр.	}	ч. 8.982 зъ д. 24. липня 1884.
Рогата худоба	45	"		
Про живоплоты и лѣсы	20	"	}	ч. 7.022 зъ д. 31. липня 1887.
Веняминъ Франклінъ	16	"		
На досвѣткахъ	22	"	}	ч. 17.328 зъ д. 17. грудня 1887.
Чимъ люде живй	20	"		
Жите св. великомуч. и лѣ- каря Пантелеймона	20	"	}	ч. орд 131. ¹⁷ / ₃ 1887.
Родина Морозовичѣвъ	20	"		
Дробна птиця господарска, а великй грошъ	20	"	}	ч. 4877 зъ д ²³ / ₉ 1884.
Пасѣка	24	"		
Молитвеникъ народный (въ звычайной оправѣ)	20	"	}	
<i>въ лучшей оправѣ :</i>				
а) хребеть полотняный и золоченый хрестъ зъ пе- реду	25	"	}	
б) цѣла оправа полотняна, береги золоченй и золо- ченый хрестъ зъ переду	35	"		
Зоня, бесплатна учителька, въ хорошбй оправѣ	35	"	}	
въ звычайн.	20	"		

Всякй замовленя высылають ся скоро и точно.

И 30-668

3853/33 РОБИНЗОНЪ.

